

Slovenská národná rada usniesla sa na tomto nariadení:

§ 1.

Právomoc Slovenskej národnej rady, stanovená v §1 nariadenia Slovenskej národnej rady č. 1/1944 Sb. n. SNR, a právomoc ústredných úradov zriadených podľa nariadení Slovenskej národnej rady č. 3 a 8/1944 Sb. n. SNR sa dočasne prenáša na Predsedníctvo Slovenskej národnej rady.

§ 2.

1. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady môže právomoc uvedenú v § 1 preniesť dočasne na jednotlivých svojich členov.

2. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady, poťažne jeho členovia môžu k vykonávaniu svojej právomoci pribrať si podľa potreby spolupracovníkov.

§ 3.

Každý člen Predsedníctva Slovenskej národnej rady môže si určiť zástupcu, prípadne nástupcu.

§ 4.

Platnosť tohto nariadenia pominie usnesením pléna Slovenskej národnej rady,² ktoré má Predsedníctvo svolať, keď to dovoľia vojnové udalosti a musí ho svolať, keď to navrhne aspoň polovica členov Slovenskej národnej rady.

Slovenská národná rada

Sb. n. SNR, čís. 40/1944.

[90]

1944. 23. říjen. Londýn. — Usnesení mimořádné schůze čs. vlády, přijaté na závěr jednání o vztahu SNR k čs. zahraničnímu odboji.¹

Československá vláda, pojednajúc o zprávách, ktoré jej podali splnomocnení zástupcovia Slovenskej Národnej Rady pp. Ján Ursíny a Laco Novomeský, ako i zástupca vojenského velenia pplk. Vesel, sdeľuje prostredníctvom týchto zástupcov Slovenskej Národnej Rade:

1. Vláda používa tejto príležitosti, aby znovu vyslovila bojujúcemu ľudu Slovenska, Slo-

² Stalo se tak na prvém řádném plenárním zasedání SNR dne 11. dubna 1945.

¹ Tento dokument je odpovědí čs. vlády na usnesení pléna SNR z 29. 9. 1944 (dokument čís. 71), k němuž podala presidentu i vládě vysvětlení a zdůvodnění londýnská delegace SNR. Vláda jednala o věci na základě návrhu, připraveného ministry Ripkou a Slávikem. Tento česky stylizovaný návrh není k zápisu o schůzi přiložen.

O Ripkově a Slávikově návrhu se ve schůzi velmi obsáhle diskutovalo; zápis má na dvě desítky stran (srv. též B. Laštovička, V Londýně za války, str. 425—427). V závěru se vláda usnesla, že návrh se v zásadě schvaluje včetně doplňků a stylistických změn přednesených v průběhu debaty. Definitivní stylizací byl pověřen ministr vnitra Slávik, který měl dát odpověď k nahlédnutí delegaci SNR a pak ji předložit k definitivnímu schválení ministerskému předsedovi Šrámkovi.

Usnesení vlády označené jako „odpověď československé vlády Slovenskej národnej rade po rozhovoroch s jej delegátmi pp. Jánom Ursínym a Lacom Novomeským a zástupcom vojenského velenia pplk. Veselom“ bylo delegaci SNR odevzdáno krátce před jejím odletem z Londýna. Průvodní dopis, adresovaný Ursínymu a Novomeskému, je datován 13. listopadu 1944 a zní: „Z poverenia československej vlády sdělujeme jej usnesenie zo dňa 23. októbra 1944 s prosbou, abyste toto usnesenie laskave odovzdali Slovenskej národnej rade.“ Podepsán Dr. Juraj Slávik v. r. (AÚD KSČ Praha, f. 39, příloha C k zápisu o 165. schůzi ministerské rady, která se konala 23. 10. 1944. Průpis.)

Vláda tímto usnesením de facto popřela své dřívější stanovisko ve slovenské otázce, což vynikne ve srovnání s radiogramem z 24. 9. 1944 (dokument čís. 68) a kapitulovala před skutečností, již vytvořilo Slovenské

venskej Národnej Rade, vojenskému veleniu, príslušníkom čs. vojenských jednotiek, letcom i partyzánom úprimnú vďačnosť za odhodlané vystúpenie proti nepriateľovi a za hrdinský boj, vedený v okolnostiach mimoriadne ťažkých za oslobodenie Slovenska a celej republiky Československej.

2. Hneď po zahájení povstania vláda vzala s uspokojením na vedomie, že sa Slovenská Národná Rada ustavila ako vedúci politický orgán tohoto boja, starajúc sa politicky, administratívne a organizačne o všetko, čoho treba k úspešnému jeho vedeniu. Odvolávajúc sa na svoje vyhlásenie o Národných výboroch zo dňa 14. apríla 1944,² vláda berie tiež na vedomie nariadenie Slovenskej Národnej Rady č. 1. v samozrejmom predpoklade, že všetky nariadenia, usnesenia, rozhodnutia a všetky iné akty Slovenskej Národnej Rady podliehajú dodatočnému schváleniu, revízii lebo zmenám, ktoré by previedli slobodne zvolení zástupcovia ľudu.

3. Spolupráca vlády a Slovenskej Národnej Rady sa vyvíja zdarne a úspechy i neúspechy oboch týchto orgánov ľudovej vôle sú nerozdielnou súčasťou dnešnej našej revolúcie. Československá vláda, menovaná prezidentom republiky a uznaná medzinárodne, je zodpovedná občianstvu celého územia Republiky československej za medzinárodnú stabilitu nášho spoločného provizórneho podnikania i za vedenie boja všetkého verného obyvateľstva Republiky.

4. Československá vláda stojí prirodzene, menovite z dôvodov medzinárodne a zahranične politických na zásadnom stanovisku o právnej kontinuite Československej republiky. Preto tiež trvá na ústave z r. 1920, pripúšťajúc a schvalujúc len tie nezbytné zmeny, ktorých si vyžaduje mimoriadna situácia, vytvorená vojnou, vedením boja a rekonštrukčnými potrebami prechodného údobia. Takou zmenou je ku pr. zásada, vyslovená nižšie (bod 5) o spôsobe usporiadania pomeru Čechov a Slovákov. Ústava môže byť tedy menená v jednotlivých svojich ustanoveniach len podľa nezbytnej potreby mimoriadnych pomerov a — aby sa zabránilo právnej neistote a neodvratne z nej vyplývajúcejmu rozvratu — zostáva inak v platnosti až do svojej právoplatnej zmeny, ktorú môže previesť len demokraticky zvolené Národné zhromaždenie. S týmto zásadným stanoviskom tiež súvisí, že i keď sa musí z praktických dôvodov prihliadnúť k situácii, vytvorenej udalosťmi v r. 1938—1939, z čoho vyplýva, že nemožno odrazu odstrániť rôzne zákony, nariadenia a opatrenia, zavedené od tej doby v jednotlivých častiach Republiky, rôzne akty z doby neslobody môžu platiť — jestli neodporujú zneniu alebo demokratickým zásadám československej ústavy — len z vôle slobodnej československej zákonodarnej moci na zcela prechodnú dobu a že budú postupne nahradzované, menené alebo rušené príslušnými orgánmi slobodného ľudu tak, aby postupne bol ve všetkom zavedený právny poriadok Republiky.

národní povstání. Stalo se tak ovšem s výhradami, tak charakteristickými pro postoj benešovské emigrace vůči oprávněnému požadavku rovnoprávnosti a svébytnosti slovenského národa. Čteme-li pozorně zápis z řečené schůze, nemáme pochybnosti o tom, že vláda jako celek i jednotliví její členové považovali své stanovisko za nevyhnutelný krok, vynucený okolnostmi. Úmyslně se vyhnula těm otázkám, které považovala za sporné, anebo ty, o nichž si byla vědoma, že formulace skutečného smýšlení by vyvolala na Slovensku pobouření. V průběhu jednání prohlásil ministr Bečko přímo: „Není dobře vše napsat, neboť když obsah přijde na veřejnost, mohla by se pak vláda ocitnout v situaci jako polská a nevím, odkud by nám přišla pomoc.“ Podobně o tom mluvil na počátku debaty ministr Stránský: „Můžeme konstatovat bez rozpaků, že jsme zprvu myslili nejen prezident, ale i předseda, že není třeba odpovídat; dnes však jsme názoru dát odpověď formální, jak navrhuje referent. V uvažování musíme rozlišovat dvě věci: abychom šli i dál dobře a ve vnitřním uvažování zbytečně neakcentovali věci, jež by mohly být předmětem sporu, jehož řešení zde by bylo předčasné, ne-li nemožné. Tomuto požadavku vyhovuje referentův návrh na odpověď, ježto se taktně vyhýbá ožehavým otázkám a přece je to odpověď mužná.“

Bylo přirozené, že do usnesení nemohly být pojaty názory ministra Bečka, který vystupoval v debatě nejostřeji proti zásadě svébytnosti slovenského národa. V zápise je uveden následující Bečkův výrok: „Dodávám, že je nemožné ode mne dostat projev — byť i do rozhlasu — kde bych se postavil na princip samobytnosti slovenského národa. Má to mnoho příčin a velmi dobře jsem je studoval.“ (AÚD KSČ Praha, zápis o 165. schůzi ministerské rady.)

² Viz dokument č. 16. Srv. též s pozn. č. 5 k dokumentu č. 68.

5. Vláda vzala na vedomie sdelenie, že Slovenská Národná Rada zastáva toto stanovisko: „Sme za Československú republiku ako samostatný a spoločný štát troch slovanských národov: Čechov, Slovákov a Karpatských Ukrajincov na základe princípu rovného s rovným. Definitívne ústavo-právne usporiadanie Č.S.R. uskutočnia legitímni zástupcovia týchto troch národov“. Vláda plne rešpektuje toto stanovisko, ako každé stanovisko v tejto otázke, ktoré je slučiteľné so samostatnosťou, územnou nedeliteľnosťou a nezávislosťou Československej republiky a ktoré podporuje jej vnútornú silu, rozkvet a súdržnosť. Vláda sa ovšem nepokladá za kompetentnú, aby akýmkoľvek svojím rozhodnutím prejudikovala a predurčovala konečné ústavoprávne usporiadanie Československej republiky, o ktorom môžu rozhodovať len slobodne zvolení zástupcovia ľudu po oslobodení celej Republiky. Preto vláda, prihliadajúc tiež k záujmom a potrebám medzinárodného postavenia republiky, musí sa vo veciach, týkajúcich sa budúcej ústavo-právnej úpravy štátu, vyvarovať všetkých vyhlásení alebo aktov oficiálne záväznej povahy, pokiaľ nebudú oslobodené všetky kraje Republiky a pokiaľ všetci Češi a Slováci a s nimi spojené podkarpatské ukrajinské obyvateľstvo nebudú mať rovnakú možnosť a príležitosť, aby sa slobodne demokratickou metódou vyslovili o usporiadaní svojích vzájomných vzťahov. Vláda, menovite pokiaľ je v zahraničí, nechce a nesmie zasahovať v týchto veciach do budúceho demokratického rozhodnutia oslobodeného ľudu. Ukladajúc si vo vedomí veľkej zodpovednosti túto zásadu a dôsledne ju zastávajúc, vláda preto trvá na stanovisku politického vyhlásenia Československého Národného Výboru v Paríži zo dňa 22. decembra 1939 takto:

„O novom vnútornom usporiadaní štátu, o pomere slobodných Čechov k slobodným Slovákom rozhodne si väčšina slobodných Čechov a väčšina slobodných Slovákov demokratickou formou a v bratskom dorozumení podľa zásady rovnosti v právach a povinnostiach“.

Vláda je pevne presvedčená, že toto jej stanovisko je v shode s politickými intenciami Slovenskej Národnej Rady.

6. Vláda veľmi oceňuje, že Slovenská Národná Rada „pokladá za samozrejmu a bezpodmienečne potrebnú čo najužšiu vzájomnú spoluprácu predstaviteľov domáceho a zahraničného odboja“ a plne sdiela stanovisko, že je bezpodmienečne nutné v životnom záujme boja a oslobodenia Republiky a jej vybudovania na nových základoch, aby sa zachovala politická súdržnosť a jednota politických i vojenských činiteľov, tak doma ako i v zahraničí pracujúcich a bojujúcich, pod vedením prezidenta Republiky Dr. Eduarda Beneša.

Táto nutná spolupráca všetkých vlastencov je tým snadnejšia, lebo sa všetci bez rozdielu shodujeme v týchto zásadách a cieľoch:

a) Boj sa vedie všetkými spoločne za oslobodenie a obnovenie nezávislej Č.S.R. v jej predmníchovských hraniciach.

b) Oslobodená Republika bude sa vo svojej zahraničnej politike opierať o československo-sovietske spojenectvo, ktoré tvorí úheľný kameň jej bezpečnostného systému a o priateľsky spojenské sväzky s velmocami západnými, ako i s novými demokraciami stredoeurópskymi, zvlášte poľskou a jugoslávskou.

c) Republika bude národným štátom rovnoprávných Čechov a Slovákov a s nimi spojených Podkarpatských Ukrajincov.

d) Ústavoprávne, sociálne, hospodárske a kultúrne otázky Republiky budú — ako to vyjadruje deklarácia Slovenskej Národnej Rady z 1. septembra 1944 — vzájomnou dohodou definitívne usporiadané zvolenými zástupcami slovenského a českého ľudu (ovšem i ľudu podkarpatského) v duchu demokratických zásad pokroku a sociálnej spravodlivosti.

7. Pokiaľ nebude ustavená nová vláda na oslobodenom území Republiky, k uskutočňovaniu nezbytnnej spolupráce je treba zorganizovať stály styk medzi vládou a Slovenskou Národnou Radou, a to jednak spojením telegrafickým a leteckým, jednak vzájomným vysielaním príslušných činiteľov politických a úradných i vojenských zo Slovenska do zahraničia a zo za-

hraničia na Slovensko a zvlášte tesnou súčinnosťou medzi vládnym delegátom a Slovenskou Národnou Radou. O tejto súčinnosti bude učinené zvláštne usnesenie vlády.³

AÚD KSČ Praha. Fond 39, příloha k zápisu 165. (mimořádné) schůze ministerské rady, 23. 10. 1944. Průpis.

[91]

1944, 28. říjen. Moskva. — Článek Československých listů o úkolech nového odborového hnutí v osvobozené republice.¹

K úkolům našeho nového odborového hnutí²

Oslavujeme 28. Říjen v poslední fázi rozhořčeného boje za osvobození republiky s pevným přesvědčením, že po ukončení tohoto zápasu dojdou plného výrazu tužby našeho lidu, aby to byla republika nová a lepší, budovaná ve znamení široké lidové demokracie, rovnoprávnosti tří obývajících jí slovanských národů, jakož i hlubokých hospodářských a sociálních změn k prospěchu pracujících vrstev. Již dnes je zřejmo, jak mnoho v tom může vykonat dělnické odborové hnutí.

Dělnická třída stojí dnes v čele národně osvobozeneckého boje a možno plně doufat, že převezme i vůdčí roli při budování nového státu. Politicky bude tuto vůdčí sílu představovat blok tří dělnických stran, postupující v součinnosti s ostatními demokratickými složkami na základě lidové demokracie. Za této nové konstelace politických sil, znamenající konec moci reakce, umožňující řádné zúčtování s fašismem, prohlubující demokracii a otvírající brány k demokratické tvůrčí činnosti nejširších lidových vrstev, vytvoří se neobyčejně příznivé podmínky velkého rozmachu odborové činnosti. Společným postupem bloku pracujícího lidu bude položen široký základ nové samostatné politiky dělnické třídy, odpovídající současně

³ V době, kdy se konala 165. schůze vlády, měli již členové vlády v rukou text usnesení předsednictva SNR ze 16. října 1944 [dokument č. 82]. Protože však dostali tento dokument na poslední chvíli a neměli možnost se s ním seznámit, bylo v průběhu debaty dohodnuto, že do usnesení se dá pouze zmínka o tom, že vláda se k věci vrátí později samostatným usnesením. K této problematice se hovořilo v závěrečné části schůze. Uvádíme podstatnou část zápisu k danému tématu: „Min. Ripka: Ohledně delegáta: nutno poslat Němcovi vzkaz, že dostane přesné usnesení. Je v těžké situaci, nemůže to přijmout bez znalosti stanoviska vlády. Slávik myslí, že není třeba změna dekretu, jen interpretace, ježto vláda — když to připravovala — měla o Slovenské národní radě na mysli, že má funkci národního výboru. 16. října to usnesli, přišlo to v sobotu dopoledne a dnes je to už týden.

Předseda Šrámek: Nutno, aby to měl, než odletí na Podkarpatskou Rus.“

A o dvě stránky dále: „Min. Slávik: Navrhuji dnes sdělit vládnímu delegátovi, že souhlasíme s jeho stanoviskem zaujatým ve věci poměru vládního delegáta k Národní radě a že dostane vyřízení za několik dní. Předseda Šrámek: Zatím souhlasíme.“ [AÚD KSČ Praha, f. 39, zápis o 165. schůzi ministerské rady, konané 23. 10. 1944.]

Ve schůzi č. vlády 27. října 1944 se sice o věci znovu jednalo, avšak pouze v tom smyslu, že vláda bere na vědomí usnesení SNR ze 16. října jako dohodu mezi vládním delegátem a Slovenskou národní radou. Pokud se dalo z neúplného materiálu zjistit, slíbené podrobné stanovisko vláda později už neformulovala a Němcovi neposlala. Zřejmě převážila úvaha, že bude lepší podrobně formulovaným stanoviskem nejlépe rozpory v pohledu na daný problém, nazývat usnesení předsednictva SNR ze 16. 10. 1944 dohodou, ačkoliv ve skutečnosti o dohodu nešlo, a pokusit se později, ve výhodnější chvíli vyřešit otázku pravomocí a postavení SNR způsobem výhodným pro benešovské kruhy. [Srv. též dokument č. 99.]

K problematice poměru Slovenské národní rady a vládního delegáta srv. též pozn. č. 4 k dokumentu č. 87 a pozn. č. 2 a 3 k dokumentu č. 93 ad.

¹ Autorem článku byl Fr. Pexa-Voda.

² O problematice úkolů odborových organizací v přechodném období na osvobozeném území se konkrétně hovoří i v následujícím dokumentu, jehož autora se dosud nepodařilo zjistit:

„Blíží se hodina osvobození. Čs. odborová organizace byla dosud jedinou legální odborovou organizací čsl.